

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет романо-германської філології
Кафедра германської філології

ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи

Наталія ВІННІКОВА

сергій 2023 р

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
НАУКОВИЙ СЕМІНАР
ДАВНІ МОВИ СВІТУ**

для аспірантів

спеціальності 035 Філологія

освітнього рівня третього (освітньо-наукового)

освітньо-наукової програми «Філологія»

Київ – 2023

Розробник:

Колесник Олександр Сергійович, доктор філологічних наук, професор кафедри германської філології.

Викладач:

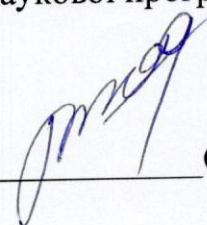
Колесник Олександр Сергійович, доктор філологічних наук, професор кафедри германської філології.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри германської філології

Протокол від 25. 08. 2023 № 1

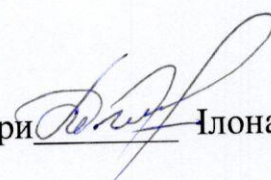
Завідувач кафедри Русудан МАХАЧАШВІЛІ

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми «Філологія»
25.08.2023

Гарант освітньої (освітньо-наукової) програми Олена БРОВКО

Робочу програму перевірено

28.08.2023

Завідувач аспірантури, докторантури Ілона ТРИГУБ

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) “__” 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) “__” 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) “__” 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) “__” 20__ р., протокол №__

Опис навчальної дисципліни
НАУКОВИЙ СЕМІНАР «ДАВНІ МОВИ СВІТУ»

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	Денна	Заочна
Вид дисципліни	Вибіркова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	Українська	
Загальний обсяг кредитів/годин 3/90	3/90	
Рік навчання	2	2
Семестр	4	4
Кількість змістових модулів з розподілом:	2	2
Обсяг кредитів	3	3
Обсяг годин, в тому числі:	90	90
Аудиторні	24	12
Модульний контроль	6	-
Самостійна робота	60	78

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

“Давні мови світу” є складовою частиною дисциплін блоку поглиблення галузевих (спеціальних) компетентностей вибіркової частини освітньої програми здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії. Її вивчення передбачає розв'язання низки *завдань фундаментальної підготовки фахівців ступеня доктора філософії*, зокрема: теоретичне та практичне оволодіння майбутніми науковцями основами палеолінгвістики, формування компетенцій, пов'язаних із пошуком і інтерпретацією мовних знаків архаїчних мовних систем.

Мета вивчення дисципліни: формування у здобувачів наукового ступеня "доктор філософії" уявлення про територіальні й хронологічні межі давніх мов і лінгвокультур, генезу і поступ давніх мов, а також низки практично-орієнтованих компетенцій, необхідних для здійснення етимологічних і морфологічних реконструкцій та лінгвокультурологічних інтерпретацій.

Завдання курсу:

- визначити особливості палеолінгвістики та історичних мовознавчих студій, а також їхній зв'язок з іншими галузями мовознавства;
- формувати уявлення про універсалії у контексті формування відкритих систем різної природи, дотичних до творення і розвитку лінгвокультур;
- ознайомлення здобувачів із завданнями, принципами, методами дослідження у палеолінгвістиці та історичному мовознавстві;
- формування здатності здійснювати аналіз мовних знаків, відібраних з текстів архаїчними германськими мовами, на морфонологічному, лексичному, синтаксичному рівнях;
- лінгвокультурна і лінгво-універсологічна інтерпретація результатів емпіричного дослідження;

- розвиток у аспірантів умінь працювати з архаїчними текстами з використанням лексикографічних джерел і мовних корпусів;
- розвиток у аспірантів умінь використовувати дані, отримані при аналізі архаїчних мовних феноменів, у власних дослідженнях.

У процесі вивчення курсу важливо орієнтуватись на *засвоєння знань*, що стосуються таких понять: культура і лінгвокультура, мова як багатофункціональна відкрита система, специфіка мислення людини, універсалії, процеси первинної та вторинної номінації, граматична система, лексична система, етимологія та внутрішня форма слова, трансформації мовних знаків.

У ході семінарських занять передбачене проведення дискусій на основі обговорення результатів індивідуальних творчих проектів, а також обговорення множинних інтерпретацій фрагментів текстів германськими мовами архаїчних періодів.

Під час практичних занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи аспірантів *набувають умінь та навички, формують галузеві та загальнопрофесійні компетенції щодо:*

1. розуміння специфіки мовного кодування результатів інтерпретаційної діяльності людини, сутності міфологічної свідомості, а також кореляції ірраціонального та раціонального у мисленні людини;
2. походження мови як цивілізаційної універсалії, усвідомлення й вміння формулювати основні проблеми, пов'язані з вербальним способом презентації явищ інформаційного і ментального планів;
3. вмінь виділяти аналогії на морфологічному, морфофонемічному і лексичному рівнях мовних систем, здійснювати етимологічні реконструкції;
4. уявлення про інтерпретаційну діяльність як професійно-пошуковий інструмент та мистецтво;
5. реалізації низки відповідних аналітичних і синтетичних процедур обробки мовного матеріалу;
6. орієнтації у загальних тенденціях розвитку германських мов;
7. здійснення лінгвокультурних універсологічно-орієнтованих інтерпретацій мовного матеріалу.

Під час практичних занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи аспіранти *набувають умінь та навички, формують загальнопрофесійні компетенції щодо:*

- осмислення загальних основ дискурсології та генології;
- розуміння специфіки дискурс аналізу;
- розуміння сутності основних категорій теорії дискурсу, теорії мовленнєвих жанрів;
- критичного аналізу сучасного дискурсу;

- поєднання традиційних методологій аналізу тексту із сучасними інструментами обробки мовних даних;
- застосування специфічних методик дослідження дискурсу до різних медійних форматів;
- обробка даних корпусів автентичних даних;
- укладання корпусів даних сучасного дискурсу різних жанрів;
- інтерпретація результатів на засадах міждисциплінарного підходу.

Під час лекційних і практичних занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи аспіранти набувають таких **компетентностей:**

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до генерування та обґрунтування нових ідей.

Здатність до пошуку, обробки, систематизації, аналізу та критичної оцінки інформації з різних джерел; критичного мислення; аналізу міждисциплінарних явищ та процесів; реалізації власного аксіологічного та наукового потенціалу.

Здатність ефективно застосовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології.

Здатність до громадянської та соціальної активності й відповідальності.

Усвідомлення суспільної ваги моральних, культурних, наукових цінностей і шляхів їх збереження та примноження.

Засвоєння й осмислення основних наукових концепцій, історії розвитку та сучасного стану філологічних знань, актуальних теоретичних і практичних проблем.

Здатність аналізувати філологічні явища з погляду фундаментальних принципів і знань та на основі відповідних загальнонаукових методів.

Здатність планувати, обґрунтовувати та оцінювати філологічне дослідження та передбачати його результати.

Здатність збирати дані для філологічного дослідження, науково систематизувати, аналізувати та інтерпретувати філологічні явища.

Здатність розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології з використанням теоретичних та експериментальних методів.

Здатність оперувати ґрунтовними лінгвістичними знаннями, зокрема в сфері лінгвосеміотики, концептології, контрастивної лінгвістики, семантики; застосовувати різні види лінгвістичного аналізу.

3. Результатами навчання стануть:

знання в галузі гуманітаристики, зокрема філології: глибоке розуміння ролі науки, освіти і культури в розвитку цивілізації; знання філософії та методології науки; застосування філософських ідей і концепцій у власних дослідженнях; знання структури, форм і методів наукового пізнання, їхньої еволюції, методології наукових досліджень.

Глибокі теоретичні знання в обсязі, необхідному для розв'язання професійних і науково-дослідних завдань, зокрема: основних класичних і новітніх філологічних концепцій; фундаментальних праць з обраного напрямку досліджень; змісту теоретичних і прикладних філологічних дисциплін; теоретичних і практичних проблем у галузі дослідження.

Знання особливостей організації та розвитку вітчизняної та світової науково-дослідної інфраструктури в галузі філології; правових та етичних норм, які регулюють міжособистісні відносини у професійних колективах; нормативно-правової бази розвитку сучасної освіти і науки, тенденцій відповідної політики в Україні.

Здатність проводити огляд, критичний аналіз, оцінку й узагальнення наукових концепцій, підходів і поглядів у галузі дослідження; формулювати, обґрунтовувати та захищати власну наукову позицію та концепцію.

Використовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній науково-інноваційній діяльності.

Планувати, реалізовувати та оцінювати стратегії особистого самовдосконалення і саморозвитку як науковця.

Професійно, аргументовано, етично виважено і соціально відповідально пояснювати сутність конкретних філологічних явищ та пов'язаних з ними наукових проблем і власну думку щодо них.

Критично оцінювати наукові філологічні напрями, школи, підходи і методи на основі їх аналізу, порівняння і класифікації.

Аргументовано пояснювати, оцінювати і зіставляти: тенденції, методичні новації та розробки у вищій освіті, зокрема філологічній.

4. Структура навчальної дисципліни (змістового модуля)
Тематичний план для денної форми навчання

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин				
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семінарських	Самостійна робота
Змістовий модуль I.						
Загальні питання дослідження архаїчних мов						
1	Вступ. Давні мови та палеолінгвістика. Методи та і принципи історичних студій	7		2	-	5
2	Гіпотези походження мови. Класифікації мов. Давні алфавіти.	9		2	2	5
3	Лінгво-культурологічні та лінгво-універсологічні дослідження архаїчних мов. Мова та мислення. Основи номінативних процесів	14		2	2	10
4	Етимологія та основи етимологічних реконструкцій	12			2	10
	<i>Разом за модуль</i>	42	12	6	6	30
Змістовий модуль II. Універсальні та специфічні характеристики архаїчних германських мов						
5	Спільно-германська мова та інші індоєвропейські мови. Загальні характеристики протогерманської мови	9		2	2	5
6	Готська мова	7		2		5
7	Давньоісландська мова	7			2	5
8	Давньоанглійська мова	7			2	5
9	Давньоверхньонімецька мова	12		2		10
	<i>Разом за модуль</i>	42	12	6	6	30
	<i>Модульний контроль</i>	6				
<i>Разом за освітньою програмою</i>		90	24	12	12	60

Тематичний план для заочної форми навчання

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин				
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семінарських	Самостійна робота
Змістовий модуль I.						
Загальні питання дослідження архаїчних мов						
1	Вступ. Давні мови та палеолінгвістика. Методи та і принципи історичних студій	11		1		10
2	Гіпотези походження мови. Класифікації мов. Давні алфавіти.	11		1		10
3	Лінгво-культурологічні та лінгво-універсологічні дослідження архаїчних мов. Мова та мислення. Основи номінативних процесів	12		1	1	10
4	Етимологія та основи етимологічних реконструкцій	12		1	1	10
	<i>Разом за модуль</i>	46	6	4	2	40
Змістовий модуль II. Універсальні та специфічні характеристики архаїчних германських мов						
5	Спільно-германська мова та інші індоєвропейські мови. Загальні характеристики протогерманської мови	14		1	1	12
6	Готська мова	6			1	5
7	Давньоісландська мова	6			1	5
8	Давньоанглійська мова	11		1		10
9	Давньоверхньонімецька мова	7			1	6
	<i>Разом за модуль</i>	44	6	2	4	38
	<i>Разом за освітньою програмою</i>	90	12	6	6	78

5. Програма навчальної дисципліни (змістового модуля) ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Загальні питання дослідження архаїчних мов

Тема 1. Вступ. Давні мови та палеолінгвістика. Методи та і принципи історичних студій

Вступ. Мова як відкрита багатофункціональна знакова система. Мова як код і засіб відображення результатів концептуалізації дійсності. Поняття про "давні" / "архаїчні" мови. Загальні характеристики палеолінгвістики. Принципи і методи історичних мовознавчих студій. Територіальні та хронологічні характеристики давніх мов.

Основні поняття теми: мова, система, код, палеолінгвістика, історичні студії.

Література основна: [3; 12; 17]

Тема 2. Гіпотези походження мови. Класифікації мов. Давні алфавіти.

Огляд традиційних гіпотез походження мови: критика та аналітика. Ностратична гіпотеза. Звукова природа мови у контексті лінгвоуніверсології. Ритуалістична гіпотеза у контексті теорії міфологічно орієнтованого семіозису та "квантової лінгвістики".

Загальна характеристика архаїчних алфавітів. Специфіка графіки мовних знаків у зв'язку з типами мовних систем та мислення. Рунічне письмо.

Основні поняття теми: звукова форма, символ, інформація, кодування, мовний ареал, мовне моделювання.

Семінар 1. Походження мови. Класифікація мов. Архаїчне письмо.

Література: [1; 3; 12; 19]

Тема 3. Лінгво-культурологічні та лінгво-універсологічні дослідження архаїчних мов. Мова та мислення. Основи номінативних процесів

Зв'язок мови, культури і мислення. Мовні знаки як засіб репрезентації феноменів культури. Первинна та вторинна номінація. Раціоналізація дійсності на основі ірраціональних аксіом: міф у мові. Архаїчні мовні конструкти як прецедентні феномени. Мовні універсалії та універсалії буття. Символи та стереотипи к мовах архаїчних періодів.

Основні поняття теми: номінація, референція, раціоналізація, інтерпретація, прецедентний феномен

Семінар 2. Архаїчні мови з позицій лінгвокультурології та лінгвоуніверсології.

Література основна: [9; 8]

Тема 4. Етимологія та основи етимологічних реконструкцій

Внутрішня форма слова та етимологічне значення. Структура значення. Етапи і процедури етимологізації (зіставлення форм, реконструкція первісної

форми, реконструкція первісного значення, багатоаспектна інтерпретація на підтвердження версії). Семантичний синкретизм. Типологізація дериватів.

Основні поняття теми: фонетичні закони, інновація, зовнішня і внутрішня реконструкція, абсолютна та відносна хронологія фонетичних змін, ареал, ізоглоса

Семінар 3. Основи етимологічних реконструкцій.

Література основна: [10; 12; 18]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Універсальні та специфічні характеристики архаїчних германських мов

Тема 5. Спільно-германська мова та інші індоєвропейські мови. Загальні характеристики протогерманської мови.

Протогерманська мова як індоєвропейська: спільні та специфічні риси. Загальна характеристика фонетичної, морфологічної та лексичної систем. Характеристика германських основ з урахуванням полісемантичності та синкретизму індоєвропейських основ. Порівняльна характеристика будови германських мов.

Основні поняття теми: основа, структура, флексія, граматична категорія.

Семінар 4. Германські мови як індоєвропейські.

Література: [5; 6; 13;]

Тема 6. Готська мова

Загальна характеристика фонетичної, морфологічної, лексичної, синтаксичної систем. Фонетичні процеси. Спільногерманська та етноспецифічна лексика. Реконструкція внутрішньої форми номінацій етноспецифічних концептів.

Основні поняття теми: основа, структура, флексія, граматична категорія.

Семінар 5. Розвиток систем готської мови. Аналіз та інтерпретація текстових уривків з пам'яток готською мовою.

Література основна: [4; 6]

Тема 7. Давньоісландська мова

Загальна характеристика фонетичної, морфологічної, лексичної, синтаксичної систем. Фонетичні процеси. Спільногерманська та етноспецифічна лексика. Реконструкція внутрішньої форми номінацій етноспецифічних концептів.

Основні поняття теми: основа, структура, флексія, граматична категорія.

Семінар 6. Розвиток систем давньоісландської мови. Аналіз та інтерпретація текстових уривків з пам'яток давньоісландською мовою.

Література: [15; 16; 17]

Тема 8. Давньоанглійська мова

Загальна характеристика фонетичної, морфологічної, лексичної, синтаксичної систем. Фонетичні процеси. Спільногерманська та етноспецифічна лексика.

Реконструкція внутрішньої форми номінацій етноспецифічних концептів.

Основні поняття теми: основа, структура, флексія, граматична категорія.

Семінар 7. Розвиток систем давньоанглійської мови. Аналіз та інтерпретація текстових уривків з пам'яток давньоанглійською мовою.

Література: [14; 19]

Тема 9. Давньоверхньонімецька мова

Загальна характеристика фонетичної, морфологічної, лексичної, синтаксичної систем. Фонетичні процеси. Спільногерманська та етноспецифічна лексика. Реконструкція внутрішньої форми номінацій етноспецифічних концептів.

Основні поняття теми: основа, структура, флексія, граматична категорія.

Семінар 8. Розвиток систем давньоверхньонімецької мови. Аналіз та інтерпретація текстових уривків з пам'яток давньоверхньонімецькою мовою.

Література:[9;19]

6. Контроль навчальних досягнень.

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного контролю

№ з/п	Вид діяльності аспіранта	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1	
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	14	14
2	Відвідування практичних занять	1	14	14
3	Виконання завдань для самостійної роботи	10	3	30
4	Робота на практичних заняттях	14	10	140
Разом 198 балів				
Максимальна кількість балів: 198				
Розрахунок коефіцієнта: $198:100=1,98$				

Умовою зарахування проходження модулю Науковий спецкурс «Давні мови світу» є отримання аспірантом не менше 60-ти балів за результатами всіх видів означених робіт.

6.2. Завдання для самостійної роботи

Тема 1. Вступ. Давні мови та палеолінгвістика. Методи та і принципи історичних студій

Продемонструйте можливість використання результатів палеолінгвістики у сучасних мовознавчих студіях / у вашому дослідницькому проекті.

Література:[1; 3; 11]

Тема 2. Гіпотези походження мови. Класифікації мов. Давні алфавіти

Наведіть аргументи на користь тієї чи іншої гіпотези походження мови.

Проведіть аналогії між особливостями функціонування мови та систем іншої природи (біологічних, механічних, інформаційних тощо)

Література:[12;17; 19]

Тема 3. Лінгво-культурологічні та лінгво-універсологічні дослідження архаїчних мов. Мова та мислення. Основи номінативних процесів

Продемонструйте механізми впливу архаїчних мов на: а) культуру певної епохи б) культуру Європи періоду раннього середньовіччя в) сучасну культуру г) сучасні субкультури та альтернативні світи.

Література:[8; 10]

Тема 4. Етимологія та основи етимологічних реконструкцій

Здійсніть етимологічний аналіз номінацій "прецедентних феноменів" з лінгвокультури Великої Британії, США, Німеччини тощо; проведіть аналогію та типологічне зіставлення з подібними номінаціями українською мовою.

Джерела лексикографічного матеріалу:[1 - 12]

Тема 5. Спільно-германська мова та інші індоєвропейські мови. Загальні характеристики протогерманської мови

Наведіть найбільш вагомні лексичні паралелі германських та інших індоєвропейських мов. Запропонуйте універсологічну інтерпретацію відповідних екстралінгвальних реалій.

Література:[3; 6; 12; індивідуальний пошук]

Тема 6. Готська мова

Знайдіть у текстах найбільш архаїчні германські словоформи, доведіть їхній архаїчний характер.

Література:[4; ; індивідуальний пошук]

Тема 7. Давньоісландська мова

Знайдіть у текстах типові одиниці фразового рівня з переосмисленим значенням. Поясніть базові механізми творення та вкажіть відповідні екстралінгвальні реалії.

Література:[16; індивідуальний пошук]

Тема 8. Давньоанглійська мова

Знайдіть у текстах мовні одиниці різних рівнів, що демонструють продуктивні словотвірні моделі.

Література:[14; індивідуальний пошук]

Тема 9. Давньоверхньонімецька мова

Знайдіть у текстах одиниці на позначення концептів соціальної (військової, релігійної тощо) сфери та визначте їхні структурні й семантичні характеристики.

Література:[9; індивідуальний пошук]

Критерії оцінювання рівня виконання завдань для самостійної роботи:

1. своєчасність виконання - 10;
2. повнота обсягу виконання 10;
3. якість виконання - 50;
4. самостійність виконання - 10;
5. виявлення ініціативності -10;
6. виявлення творчого підходу - 10.

6.3. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням – досить низький рівень знань(умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Рекомендовані джерела

Література основна

1. Буніятова І. Р. Типологія мовних змін в історичній перспективі / І.Р. Буніятова // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. – Серія Філологія. – Том 12. – №1. – К. : КНЛУ. – 2009. – С. 57–65.
2. Жлуктенко Ю.О., Яворська Т.А. Вступ до германського мовознавства. – К. : "Вища школа", 1974. - 158 с.
3. Колесник О.С. Давні германці та їхні мови: лінгвокультурологічний довідник. – Чернігів : ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2013. – 144 с.
4. Колесник О.С. Мова та міф у вимірі міждисциплінарних студій : Монографія / О. С. Колесник. – Чернігів: Десна-Поліграф, 2016. – 240 с.
5. Левицький В.В. Історія німецької мови. – Вінниця : Нова книга, 2007. – 2016 с.
6. Bennett C.E. A Latin Grammar / Charles E. Bennett. - Boston and Chicago : Allyn and Bacon, 1908. – 289 p.
7. Bomhard, Allan R., and John C. Kerns. The Nostratic Macrofamily: A Study in Distant Linguistic Relationship. – Berlin, New York, and Amsterdam: Mouton de Gruyter, 1994. – 932 p.
8. Renfrew, Colin "Before Babel: Speculations on the Origins of Linguistic Diversity // Cambridge Archaeological Journal. – 1991. – 1 (1). – P. 3–23.
9. Ruhlen, Merritt On the Origin of Languages: Studies in Linguistic Taxonomy. Stanford, California: Stanford University Press. (1994). – 356 p.
10. Streitberg W. Urgermanische Grammatik. Heidelberg : Carl Winter, 1900 . – [електронний ресурс]. – джерело доступу : <https://archive.org/details/urgermanischegra00streuoft>
11. Woodard R. D. The ancient languages of Europe / Roger D. Woodard., Ed. – Cambridge, New York: Cambridge University Press, 2008. Pp. xix, 261.
12. Woodard R. D. The ancient languages of Asia and Americas / Roger D. Woodard., Ed. - Cambridge, New York: Cambridge University Press, 2008. – 264 p.

Література додаткова:

13. Joki A. J. Uralier und Indogermanen. Die älteren Berührungen zwischen den uralischen und indogermanischen Sprachen. – Helsinki, 1973.
14. Shields K. Jr. Nostratic theory and 'new image' morphology: A study in the compatibility of reconstructions, „The Journal of Indo-European Studies”. – 2001. – # 29. – S. 367–378.
15. Skalička V. Slovník nostratických jazyků, „Jazykovědné aktuality”. –1974. –# 11. – S. 22–24.
16. Stachowski K. Wampir na rozdrożach. Etymologia wyrazu upiór ~ wampir w językach słowiańskich, „Rocznik Slawistyczny”. – 2005. – # 55. –S. 73–92.
17. Stachowski M. Teoria nostratyczna i szkoła moskiewska // LingVaria. – vi. – 2011. – # 1 (11). – S. 241-275.
18. Widmer A., 2009, Erinnerung an Eugen Helimski, „Studia Etymologica

Cracoviensia” nr 14, s. 31–34.

19. Wright, Joseph. Grammar Of The Gothic Language: Clarendon Press Oxford .1910. URL: <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.272068>

ДЖЕРЕЛА ЛЕКСИКОГРАФІЧНОГО МАТЕРІАЛУ

1. ЕТИМОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ : В 7 томах / Укл. Болдирев Р. В та ін. – К. : Наукова думка. – 1982 – 2006. – Т. 1–5.
2. Bosworth J. An Anglo-Saxon Dictionary / J. Bosworth ; ed. and enlarged by T. Northcote, M.A. Toller. – Oxford : At the Clarendon Press, MDCCCLXXXII; London : Henry Frowde OUP Warehouse, 1883. - 1302 p. – [An electronic application on CD-ROM. – Ver. 02b / Shean Crist, Ondrej Tichy. – 2006-2007]. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – назва з титул. екрану.
3. Brückner A. Słownik etymologiczny języka polskiego / A. Brückner. – Warszawa : Wiedza powszechna, 1970. – xvi, – 808 s.
4. Etymological Dictionary of Modern English / Ed. by D. Harper. [electronic resource]. – access mode : <http://www.etymonline.com>
5. Etymologisches Wörterbuch der Gotischen Sprache mit Einschluss des sog. Krimgotischen / Bearbeitet von Sigmund Feist. – Berlin : Verlag von Max Niemey, 1909. – 380 S.
6. Kluge F., Mitzka W. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache . – 20 Aufl. / Bearb. von W. Mitzka. – Berlin : Walter de Gruyter, 1967. – 915 S.
7. McBain A. An Etymological Dictionary of the Gaelic Language / Alexander. A. McBain, LL.D. – Stirling : Eneas MacKay, 1911. – 426 p.
8. Pokorny J. Indogermanisches etymologisches Wörterbuch / Julius Pokorny. – Bd. 1–2. – Bern : Francke. – 1959. – 1183 S.
9. Vries de, J. Altnordisches etymologisches Wörterbuch / Jan de Vries. – Leiden : Brill, 1962. – 686 S.
10. Wedgood H. A Dictionary of English Etymology / Hensleigh Wedgood. – L. : Trübner & Co; 8 & Co, Paternoster Row, 1872. – 745 p.
11. Wörterbuch der mittelhochdeutschen Urkundensprache: auf der Grundlage d. Corpus der altdeutschen Originalkunden bis zum Jahr 1300. – 3 Bde. – [unter Leitung von B. Kirschstein u. U. Schulze, bearb. von S. Ohly u. P. Schmidt]. – Berlin : Erich Schmidt, 1994–2003. – 1824 S.
12. Zoëga G. T. A Concise Dictionary of Old Icelandic / Geir T. Zoëga : Clarendon Press, Oxford, 1910. – 551 p.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. **Voluspa.org**
2. Language tools (Latin) <https://web.stanford.edu/~regawood/phil248/LatinTools.pdf>
3. Norroen Dyrð. <http://norroen.info/>
4. *Nostratic Dictionary* by Aharon Dolgopolsky (2006): main page at Cambridge University DSpace // <https://www.repository.cam.ac.uk/handle/1810/196512>
5. Gothic Online by Todd B. Krause and Jonathan Slocum. URL : <https://lrc.la.utexas.edu/eieol/gotol>

ДОДАТОК
Плани семінарських занять
Семінар 1.

Тема: Походження мови. Класифікація мов. Архаїчне письмо.

План заняття :

I. Обговорення теоретичних питань

1. Традиційні теорії та гіпотези щодо походження мови.
2. Що таке "архаїчна мова"? Критерії ідентифікації.
3. Основні типи мовного ладу.
4. Закономірності розвитку мовних систем.
5. Базові завдання палеолінгвістики
6. Методологія та проблематика історичних студій
7. Принципи класифікації мов світу.
8. Результати дослідження давніх мов у сучасних міждисциплінарних студіях.

II. Дискусія.

Рекомендована література: [1,2, 3,6, 12, 20, 21, 23, 24]

Семінар 2

Тема: Архаїчні мови з позицій лінгвокультурології та лінгвоуніверсології.

План заняття

I. Обговорення теоретичних питань

1. Мовні знаки як засіб репрезентації феноменів культури.
2. Типи та механізми мовної номінації.
3. Універсальні та етноспецифічні концепти у текстах архаїчними мовами.
4. Тексти архаїчними мовами як прецедентні феномени.

II. Дискусія.

Рекомендована література: [3, 7, 8, 11, індивідуальний пошук]

Семінар 3.

Тема: Основи етимологічних реконструкцій

План заняття :

I. Обговорення теоретичних питань.

1. Семантика мовних знаків та етимологія.
2. Структура лексичного значення та внутрішня форма слова.
3. Процедури етимологічного аналізу. Підходи до інтерпретації

II. Дискусія

III. Етимологічний аналіз імен концептів (за вибором).

Рекомендована література [10, індивідуальний пошук]

Семінар 4.

Тема: Германські мови як індоєвропейські.

План заняття:

I. Обговорення теоретичних питань.

1. Загальна характеристика протогерманської мови. Мова рунічних написів.
2. Фонетична система і фонетичні процеси.
3. Морфологічні характеристики і граматичні категорії різних частин мови у давньогерманських мовах.
4. Характеристика лексичної системи: спільноіндоевропейська лексика, германська лексика, етноспецифічна лексика. Міжмовні лексичні паралелі та їхні інтерпретації.

II. Дискусія

Рекомендована література [6, 13]

Семінар 5.

Тема: Розвиток систем готської мови.

План заняття:

I. Обговорення теоретичних питань.

1. Характеристика фонетичної системи. Специфіка фонетичних процесів.
2. Структура та граматичні категорії частин мови
3. Продуктивні синтаксичні моделі

*II. Дискусія стосовно спірних питань**III. Аналіз та інтерпретація текстових уривків з Codex Argenteus (за вибором).*

Рекомендована література [4, 6, 16]

Семінар 6.

Тема: Розвиток систем давньоісландської мови.

План заняття:

I. Обговорення теоретичних питань.

1. Характеристика фонетичної системи. Специфіка фонетичних процесів.
2. Структура та граматичні категорії частин мови
3. Продуктивні синтаксичні моделі

*II. Дискусія стосовно спірних питань**III. Аналіз та інтерпретація текстових уривків з пам'яток давньоісландською мовою (за вибором).*

Рекомендована література [15, 16, 17]

Семінар 7.

Тема: Розвиток систем давньоанглійської мови

План заняття:

I. Обговорення теоретичних питань.

1. Характеристика фонетичної системи. Специфіка фонетичних процесів.
2. Структура та граматичні категорії частин мови
3. Продуктивні синтаксичні моделі

II. Дискусія стосовно спірних питань

III. Аналіз та інтерпретація текстових уривків з пам'яток давньоанглійською мовою (за вибором)

Рекомендована література [14, індивідуальний пошук]

Семінар 8.

Тема: Розвиток систем давньоверхньонімецької мови .

План заняття :

I. Обговорення теоретичних питань.

1. Характеристика фонетичної системи. Специфіка фонетичних процесів.
2. Структура та граматичні категорії частин мови
3. Продуктивні синтаксичні моделі

II. Дискусія стосовно спірних питань

III. Аналіз та інтерпретація текстових уривків з пам'яток давньоверхньонімецькою мовою (за вибором)

Рекомендована література [9, індивідуальний пошук]